

Kitap Tanıtımı

Hadîse Dair Makaleler, Selçuk COŞKUN, İFAV Yayınları, İstanbul 2017.

Necip Sefa DEMİR*

Eser, isminden de anlaşılacağı üzere Prof. Dr. Selçuk Coşkun'un hadîs ilmi sahasında yazdığı farklı konuları muhtevi makalelerden oluşmaktadır. Bu bağlamda kitap, makalelerin konularına göre beş bölüme ayrılmış ve makaleler bu bölümler altında ele alınmıştır. İçeriğe girmeden önce bölümleri görmek açısından kitabın, makaleleri altında toplayan ana konuları şu şekildedir;

- I. Bazı Hadîs Problemleri,
- II. Bazı İslam Âlimleri ve Hadîs,
- III. Son Asırda Özbekler ve Hadîs,
- IV. Hz. Peygamber ve İnsan,
- V. Bir Sahâbî Savunusu.

Kitabın Birinci Bölümünde “Anlam Değişmelerinin sebep olduğu Anakronik Bakış ve Hadîs Yorumlarındaki Yanıltıcılığı”, “Vaaz Dili ile Halk Dili Uyuşmazlığının Problemleri”, “Hz. Âişe'nin Evlilik Yaşı ve ‘Hadîslerin Tarihe Arzı’nın Problemleri”, “Metin İnşâsının Bazı Problemleri”, “Bana Arz Olundu’ Kalıbıyla Rivâyet Edilen Hadîsler” ve “Sünnet ve Geleneğin Döngüsel Yapısı” isimli makaleler bulunmaktadır.

■ Gönderilme Tarihi: 18 Aralık 2018, Kabul Tarihi: 28 Aralık 2018

* Araş. Gör. Bayburt Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, sdemir@bayburt.edu.tr

Kitabın İkinci Bölümünde ise “Bâbertî'nin ‘Tuhfetu'l-Ebrâr'ının Hadîs Tarihindeki Yeri”, “İbrahim Hakkı'ya Göre Hz. Peygamber'in Karakteri”, “Ömer Nasûhî Bilmen'in ‘500 Hadîs-i Şerîf' Adlı Eseri” ve

“Kırgızistanlı Bir Âlim: Şerafeddin Kervânî (1905-1985)” isimli dört makale bulunmaktadır.

Üçüncü Bölümde genel itibariyle Özbekler ve Hadîs ilmine yaptıkları katkı ve hizmetler, Dördüncü Bölümde ise “Hz. Peygamber ve Unuttuğumuz İnsan” ve “Hz. Peygamber'in Yetişkinleri Eğitimi” adlı iki makale altında Hz. Peygamber'in İnsan algısından bahsedilmiştir.

Son yani Beşinci Bölümde ise “Zübeyr b. Avvâm'a Yönelik bazı Tenkitlere Cevap” isimli bir makale bulunmaktadır.

Bu çerçevede kitap ele alındığında, Birinci Bölümünde ilk olarak “Anlam Değişmelerinin sebep olduğu Anakronik Bakış ve Hadîs Yorumlarındaki Yanıltıcılığı” makalesine değinmek icâb eder. Nitekim bölümün ilk makalesi olmakla birlikte bu makalede öncelikle dilin, anlamın, anlam değişmelerinin ve anakronizmin mahiyeti (neliği) üzerinde durulmuştur. Bu bağlamda tarih yanılıgısı anlamına gelen ‘anakronizm bu günün şartları ile tarihi yorumlamak’ olarak anlatılmış ve anlam değişmelerinin sebep olduğu anakronik bazı adlandırmalar ile örneklendirilmiştir. Amel, Cârîye, Misafir, Nasihat, Tecâvüz, Sâat, Şeyh, Fitne ve Vasiyyet gibi örnekler kitapta işlenmiştir. Bunlardan Misafir'e kısaca değinecek olursak; bu kelimenin kaynak dildeki asıl anlamı ‘yolcu’ iken, Osmanlıca ve günümüz Türkçesinde daha çok ‘yolculuk esnasında birine konuk olma’ anlamında kullanılmıştır.

Birinci Bölümün ikinci makalesinde ise vaizlerin vaaz ederken kullandıkları dil ile halk dili arasındaki uyumsuzlukların doğurduğu bazı problemler kaleme alınmıştır. Bu bağlamda vaazlarda kullanılan bazı terimler halk tarafından yanlış anlaşılmağa bazıları ise hiç anlaşılmamaktadır. Mesela halk tarafından yanlış anlaşılmağa bazı terimler şunlardır; Amel, Cezâ, Fuşş, Hased, Hutbe, Misafir, Musalla ve Nafîle. Bunlardan Cezâ kavramına değinilecek olursa bu kelime Arapça aslında iyi veya kötü sadece ‘karşılık’ anlamına gelir. Vaazda ise de bu anlamda kullanılır. Ama günümüz halk dilinde ‘uygunsuz davranışlarda bulunanlara uygulanan acı verici işlem veya yaptırım’ anlamındadır. Dolayısıyla vaizin kullandığı kelime halk tarafından yanlış anlaşılabilir. Halk tarafından hiç anlaşılmağa kavramlar ise; ‘*Sallallahu aleyhi ve sellem, radiyallahu anh, alehisselam ve kerremellahu vecheh'* gibi bazı dua cümleleri; ‘*Azîmu's-Şân, Yed-i kudret, Celle celâluh ve Hazreti'* gibi bazı ta'zîm ifadeleri ve ‘*Kudsî hadîs ve Bid'at'* gibi

bazı terimlerdir.

Makalenin sonunda ise bu problemlerin giderilmesine yönelik bazı teklifler bulunmaktadır.

Teklifler şu şekildedir:

1. Kitap dindarlığı ile halk dindarlığı arasında bir köprü kurulmalı
2. Genel tablo tespit edilmeli
3. Uygun vaaz dili kullanılmalı
4. Kadınlara hitap eden vaazlarda uygun üslup kullanılmalı
5. Anlaşılması ve yanlış anlaşılmasın muhtemel kelimeler tespit edilmeli
6. Vaazların doğru anlaşılabilmesi için muhatap topluluğun homojen hale getirilmesi konusunda tedbirler alınmalı
7. Vaaz edilirken kullanılan terimler izah edilmeli, dua cümleleri ve ta'zim ifadeleri çevirileri ile birlikte verilmeli

Birinci Bölümün diğer bir makalesinde ise Hz. Âişe'nin (r.a.) evlilik yaşı ve 'Hadîslerin Tarihe Arzı'nın problemleri üzerinde durulmuştur. Öncelikle 'Arz'ın, bhusus 'Tarihe Arz'ın ne olduğu incelenmiş ve nasıl yapılması gerektiği derinlemesine işlenmiştir. İkinci olarak bu arz çeşidinin problemlerinden bahsedilmiş ve bu konuda yapılan hatalar detaylı bir şekilde incelenmiştir. Hz. Âişe'nin (r.a.) yaşı ile ilgili gelen rivayetler de bu bağlamda incelenmiştir.

Bölümün başka bir makalesinde ise Hadîste Metin İnşâsının Bazı Problemleri üzerinde durulmuştur. Bu çerçevede problemler iki dalda ele alınmıştır. Birincisi teorik problemler ikincisi ise uygulamadaki problemlerdir. Teorik problemler de iki çeşittir. Kavramsal problemler ve Metodik problemlerdir.

Yine Birinci Bölümün makalelerinden biri de 'Bana Arz Olundu' Kalıbıyla Rivâyet Edilen Hadîsler' başlığı altındadır. Esasen bu başlık iki ayrı makaleyi kapsamaktadır. Bunlardan biri, 'Bana Arz Olundu' Kalıbıyla Rivâyet Edilen Hadîslerin Mahiyeti, diğeri ise 'Bana Arz Olundu' Kalıbıyla Rivâyet Edilen Hadîslerin Kaynağı ismi ile basılmıştır. Birincisinde genel olarak arzın anlamı, 'Bana Arz Olundu' ifadesinin geçtiği hadisler bağlamında 'arz'ın anlamı ve bu konudaki örnek olaylar incelenmiştir. İkincisinde ise bu rivâyetlerin kaynağı bağlamında 'Arz hadîslerinin uydurma olma veya sahîh olma ihtimalleri' örneklendirilerek işlenmiştir.

Birinci Bölümün son makalesi ise Sünnet ve Geleneğin Döngüsel Yapısını ihtiva etmektedir. bu bağlamda Gelenekten Sünnete ve Sünnetten

Geleneğe geçişler ve bu geçiş örnekleri incelenmiştir.

İkinci Bölümün ilk makalesi Bâbertî'nin 'Tuhfetu'l-Ebrâr'ının Hadîs Tarihindeki Yeri isimli makaledir. Bu bağlamda eserin Hadîs literatürü tarihindeki yeri, Hadîs öğretimindeki yeri ve esere yapılan atıflar ele alınmıştır. Ayrıca ez-Zumrudî, el-Atrûşî ve el-Bettânî gibi âlimlere ve bu âlimlerin Meşâriku'l-Envâr'a yaptıkları şerhlere değinilmiştir.

İkinci makalede ise İbrahim Hakkı'ya Göre Hz. Peygamber'in Karakteri kaleme alınmıştır. Öncelikle Müslümanlar bağlamında sûret ve sîret ilişkisi, sonrasında ise Hz. Peygamber'in (s.a.s.) yüz ve beden özellikleri çerçevesinde İbrahim Hakkı'nın yaptığı tahminler işlenmiştir. En sonunda ise bu ikisinin bir mukayesesi yapılmıştır.

Üçüncü olarak Ömer Nasûhî Bilmen'in '500 Hadîs-i Şerîf' isimli eseri incelenmiş olup, eserin kaynakları, eserdeki hadîslerin dizilişi, müellifin tercüme ve şerh metodları ve son olarak bu eserde geçen hadîslerin sıhhat incelemesi yapılmıştır.

İkinci Bölümün son makalesi ise Kırgızistanlı bir âlim olan Şerafeddin Kervânî tanıtılmıştır. Makalede öncelikle hayatı ve eserleri incelenen âlimin, daha sonra ise ' et-Ta'lîmu'l-Kalem Limeni'llezî Lem Ya'lem' eseri ve onun hadîsçiliği anlatılmıştır.

'Son Asırda Özbekler ve Hadîs' isimli üçüncü bölümde ise üç başlık altında Özbeklerin Hadîs ilmine yaptıkları hizmetler işlenmiştir. Birinci başlıkta bağımsızlıklarından önce ve sonra yaptıkları hadîs çalışmaları incelenmiştir. 'Sovyet Döneminde Hadîs' isimli ikinci başlıkta ise o dönemde İslâm'a yönelik baskılar, eleştiriler ve devlet kontrolündeki İslâmî öğrenim ve hadîs konuları işlenmiştir. Bu bağlamda o dönemin meşhur Özbek medreseleri olan Mir Arap ve İmam İsmail el-Buharî medreseleri kaleme alınmıştır. 'Özbekçe Hadîs Çalışmaları' isimli son başlıkta ise hadîsler ve hadîs ilimlerine ait eserler incelenmiştir. Bu çerçevede öncelikle hadîsleri bizzat barındıran veya tercüme eserler incelenmiştir. Ayrıca seçme hadîs eserleri nev'inden olan birçok eser ve tercüme de yer verilmiştir. Son olarak ise esasen hadîs eseri olmayıp ama içinde hadîsleri ve hadîs ilimlerini de barındıran karma eserler incelenmiştir.

'Hz. Peygamber ve İnsan' isimli dördüncü bölümün ilk makalesi olan "Hz. Peygamber ve Unuttuğumuz İnsan" makalesinde başlıklar konunun özünü yansıtan tercemeler şeklinde sunulmuş ve konunun özü başlıkta özetlenmiştir. Söz konusu başlıklar şu şekildedir;

1. İnsan, ruh ve bedenden mürekkep bir varlıktır.

2. İnsan fitrat üzere doğar.
3. İnsan, kalp/gönül sahibi bir varlıktır.
4. İnsan akıllı ama aynı zamanda duygusal bir varlıktır.
5. İnsan sürekli iletişim halinde olan bir varlıktır.

‘Hz. Peygamber’in Yetişkinleri Eğitimi’ isimli ikinci makale ise iki bölümden oluşmaktadır. ‘Hz Peygamber’in (s.a.s) uygulamaları’ başlığında Resûlullah’ın (s.a.s) sünnetine göre yetişkinin tanımı, Yetişkinler ve onların eğitimi, Resûlullah’ın (s.a.s.) sünnetinde yetişkin eğitimi, Yetişkin eğitimi açısından Hz. Peygamber’in (s.a.s.) hadîslerinin umumi bir değerlendirmesi, Doğrudan yetişkinlerin eğitimine yönelik hadîsler, Çocuklarla ilgili Emir ve tavsiyeleri ihtiva eden hadîsler, Fiilî olarak çocukları eğittiğine dair hadîsler gibi konular işlenmiştir.

‘Yetişkin eğitimi bağlamında Hz Peygamber’in (s.a.s.) kadınları eğitim siyaseti’ başlığında ise Kadınları öğrenime teşvik etmesi, Kadınlara yönelik eğitim faaliyetleri ve Kadın fitratına uygun eğitim şekliinden bahsedilmiştir.

Beşinci Bölümde “Zübeyr b. Avvâm’a Yönelik bazı Tenkitlere Cevap” makalesi bulunmaktadır.

Öncelikle makalede Zübeyr b. Avvâm’ın kim olduğu işlenmiş ve Zübeyr b. Avvâm detaylı olarak tanıtılmıştır. İkinci olarak Zübeyr b. Avvâm’ın servet sahibi oluşu konusu işlenmiş ve gerekli cevaplar ele alınmıştır. Buna yönelik hadîsler de mevzuaya delil olmuştur. Bu bağlamda onun terikesi yani geride bıraktığı mallar kaleme alınmıştır. Makalede incelenen diğer bir konu da Zübeyr’in Hz. Ali’ye karşı ayaklanması konusudur. Zübeyr hakkında konuşmak için onun hakkındaki kesin olan bilgilere mutlaka sahip olmamız gerektiği makalede vurgulanmış ve 17 maddede onun hakkında kesin bilinen gerçekler sıralanmıştır.